

Marinko BARBIŠ, **Velika dobrotvorka. Šest stoljeća Hodočasničkog svetišta Majke Božje Goričke (1415 – 2015)**, Hodočasničko svetište Majke Božje Goričke, Glosa d. o. o., Batomalj, 2018., 162 str.

Od kasnoantičkog/ranokršćanskog doba vjernici kršćani polazili su na hodočašća. Latinski se to kaže *peregrinatio*, a naša riječ korijen ima u staroslavenskom riječi *hod'č'štvo*. Hodočašće je prisutno i u drugim religijama te označava pokloničko i(li) pokorničko putovanje pojedinca ili skupine u pravcu određenog svetog mjesta, a koje je motivirano duhovnom obnovom i okrjepom te zavjetom. Bilo je čak prijedloga da se termin *hodočašće* i *hodočasnik* u nas zamijeni našim starim izrazima poput *Božji put*, *Božji putnik*, *ići na Božji put*, *božopotničko mjesto* ili pak *poklonik*, *poklonički put*, *poklonstvo*, *poklonište* itd. – što ipak nije zaživjelo (fra J. Šetka). Najstariji zapisi o hodočašću u Hrvatskoj datiraju iz 9. stoljeća, a imena hrvatskih knezova kao hodočasnika zabilježena su u glasovitu *Čedadskom evangelijaru (Codex Aquileiensis)*.

Krčani – i kler i puk – od davnina su redovito hodočastili, iskazujući tako svoju vjeru i izvršavajući svoje zavjete. Povijesna svjedočanstva tako nam donosne podatke iz minulih vremena kada se polazilo putem hodočašća na obližnji Trsat ili Krasno na Velebitu, ali i na puno dalja, odnosno vrlo udaljena sveta mjesta, kao što su grobovi sv. Petra i Pavla u Rimu, Kristov grob u Jeruzalemu te grob sv. Jakova u Santiagu de Composteli. Hodočastilo se dakako i sv. Franji u Asiz, sv. Antunu u Padovu te u Loreto. Primjerice, godine 1735. jedanaestorica krčkih svećenika išla su na dvomjesečno hodočašće u Italiju.

U hrvatsko glagoljskim notarskim spisima s otoka Krka pronalazimo zavjetna hodočašća, ali također i tzv. zamjenska hodočašća u Asiz, Loreto i Širolu (Siorolo/Numana, hodočasničko svetište Sv. Križa nedaleko od Loreta). Tako se 1732. godine u jednoj oporuci nalaže da taj i taj »z obližnjom da ima pojt za me u Vasiž šubito na prvo prošćenje ko bude po mojoj smrti i da ima reć za moju dušu jednu misu u Širolu i jednu u Loret i jednu u Sveti Frančisko u Vasiž«.

Na otoku se Krku od davnina hodočastilo Majci Božjoj na Gorici i na blagdan Bezgrješnog začeca u samostan i crkvu sv. Marije na Glavotok kod franjevaca trećoredaca glagoljaša.

Nažalost, nisu brojni podatci koji bi nam govorili o prvim stoljećima svetišta na Gorici pa je i samo njegovo postanje zapravo narodna predaja koja se datira u 5. kolovoza 1415. godine.

No, ono što iščitavamo iz dokumenata i svjedočanstva ipak pruža glavne osobe i djelatne pravce u životu svetišta. Kao prvo, riječ je o izravnoj vezi hrvatskoga velikaškog roda krčkih knezova Frankapana s tim svetištem, a potom o povezanosti glasovite glagoljaške opatije sv. Lucije s Majkom Božjom Goričkom. Statut Bratovštine sv. Marije Goričke (Batomalj), izrađen početkom 15. stoljeća ili oko 1425. godine, zauzima važno mjesto u korpusu hrvatskoglagoljskih rukopisa srednjeg vijeka. Tim se statutom određuju prava i dužnosti *bratima* bratovštine sv. Marije Goričke, koja je imala sjedište u opatijskoj crkvi sv. Lucije u današnjem Jurandvoru. Među članovima bratovštine bili su i krčki, modruški i senjski knez Nikola IV. i njegova supruga Doroteja te knez Ivan (sin bana Nikole) i kneginja Elizabeta.

U apostolskoj vizitaciji iz 1603. M. Priulija navodi se da crkva Majke Božje na Gorici ima dva velika i dva mala misala i obrednik. Dakako sve su to bile glagoljaške tiskane obredne

knjige. Tim je to naše svetište interesantnije i nekako bliže narodu jer je bogoslužje bilo na narodnom i narodu bliskom jeziku!

S druge pak strane Glavotok u svojoj ranijoj povijesti ima sve povijesne segmente kao i Majka Božja Gorička. Iza utemeljenja jednog i drugog nalaze se krčki knezovi Frankapani. Prema dokumentima i Glavotok i Majka Božja Gorička su bili glagoljaški. U crkvu sv. Marije na Glavotoku stoljećima se hodočastilo bosih nogu iz grada Krka, poglavito od 1580. godine, kada se na blagdan Bezgrješnoga začeca udjeljivao potpuni oprost grijeha (papinska bula pape Grgura XIII.). Uz dakako same redovnike, laičku brigu za glavotočko svetište vodila je bratovština bičevalaca Svete Marije iz Krka. No, Glavotok nije »doživio« da bude uzdignut u priznato svetište kao što je Majka Božja Gorička to postigla koncem 18. stoljeća, odnosno koncem 19. i početkom 20. stoljeća.

Zgodno je u tome kontekstu spomenuti i jednu indikativnu rečenicu Branka Fučića iz njegove glasovite serije radijskih emisija »Terra incognita« (kojih je dio tiskan u *Novom listu*, podlistku »Mediteran«, a nakon toga i u autorovoj istoimenoj knjizi, ali ne i ovo što navodimo): »Ako postoji neko hodočasničko mjesto na otoku Krku koje leži izvan dosega fratarske organizacije, jer je starije od fratarara, onda je to Majka Božja na Gorici kod Baške, nedaleko sela Batomlja. Na njezine godove, na Malu i Velu Gospu, na Duhove i Duhovski ponedjeljak, ali najviše na njezin glavni god, na Malu Gospu, 8. rujna pješači tamo svijet iz cijelog otoka. Iz doline vodi uz brijeg do nje 237 kamenih stepenica. U svom djetinjstvu prevalio sam ih i ja malenim nožicama, sanen u ranim rosnim jutrima. Gospina crkva je na »Gorici«, ona je visoko na brijegu odakle vidi i nadzire svu zelenu, sočnu i plodnu baščansku dolinu, sve tamo od morskog žala do Drage Baščanske. Ona bdije nad svim selima i kućistima, nad svim živim i mrtvim ljudima, nad svim trsjem i žitom, nad svim blitvama i baščanskim pomidorima, nad svim pasištima ovaca i mladih janjaca. Tlo na kojem se nalazi crkva kao narodno svetište, tlo na kojem je bratovštinska kuća, uz nju maleno groblje i onaj ograđeni zaravanak pred crkvom gdje otpočinu putnici i hodočasnici – sav taj prostor zove se „Stari grad“« (*Novi list*, 6. rujna 1998., ponovljeno 19. listopada 2020.). Spomenimo samo i činjenicu da je B. Fučić rođen upravo na 8. rujna (1920.).

Jednom je prilikom pop glagoljaš Ivan Feretić (1769. – 1839.) iz Vrbnika propovijedao u hodočasničkoj crkvi Majke Božje na Gorici (*kod Gospoje na Goriczah*), kamo su otočani hodočastili da izmole kišu. Među ostalim ovdje su se našli i Vrbničani. Feretić je u govorničkom zanosu apelirao na Majku Božju – tako pričaju Vrbničani – najprije blago moleći: »Marijo, ti nam možeš dati kišu«, a onda zapovjednim tonom: »Marijo, ti nam moraš dati kišu«. Na povratku u Vrbnik, kad su se ljudi spuštali niz Grohot, počela je padati takva kiša da su hodočasnici došli kući posve mokri. Tu kišu, dakako, Vrbničani su odmah počeli pripisivati propovjedničkoj moći svog popa Iva. To je priopćio pop Antun Mahulja iz Vrbnika prema pričanju Franje Vitezića iz Vrbnika, koji je bio vrlo blizak obitelji Feretić. I mons. Mihovil Bolonić je čuo isto u Vrbniku za svoga djetinjstva.

Monografija pod naslovom *Velika Dobrotvorka. Šest stoljeća Hodočasničkog svetišta Majke Božje Goričke (1415 – 2015)* – koju autorski potpisuje rektor svetišta vlč. mr. Marinko Barbiš – predstavlja zaokruženu cjelinu jednog iznimno važnog sakralnog zdanja, ne samo za vjernike otoka Krka i Krčke biskupije nego i puno šire. Svojom koncepcijom pruža nam uvid u stoljetni hod tog svetišta, i to sa svim njegovim usponima i sretnim

trenutcima, ali i padovima i teškim časovima. Čitkim i pitkim tekstom kroz jedanaest poglavlja prolazimo kroz njegove najznačajnije događaje pa sve do današnjeg dana kada to hodočasničko svetište doživljava i poprima nove sadržaje te biva prepoznato diljem naše domovine i iseljeništa. Nakon predgovorâ koji potpisuju krčki biskup Ivica Petanjak i načelnik Općine Baška mr. sc. Toni Juranić te autorova uvoda dolazi prvo poglavlje pod naslovom »Stoljeća bašćanske kotline« (19–24). Slijede potom u nizu poglavlja »Svetišta su dragocjeni izvori duhovnog života« (25–34), »Crkva Majke Božje Goričke – jedino svetište na otoku Krku« (35–48), »Crkva – svetište« (49–80), »Zavjetni darovi (*ex voto*)« (81–88) i »Čudesna ozdravljenja« (89–108). Obrađena su u zasebnom poglavlju »Slavlja i značajnija hodočašća u svetištu« (113–128).

U monografiji su – koju je stručno uredio prof. Josip Žgaljić – i zasebna poglavlja o medicinskoj znanosti i čudesnim ozdravljenjima, što potpisuje prof. emeritus dr. sc. Miljenko Kapović, umirovljeni prof. Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (109–112) i o Terapijskoj zajednici života *Savez*, o čemu piše socijalna pedagoginja Josetta Blažić (129–136). Monografiji je s pravom pridodan i popis donatora svetišta i popratnog pastoralnog doma (151–154). Na kraju ove publikacije nalazi se popis korištene literature, sažetci na hrvatskom, engleskom, talijanskom i njemačkom jeziku te nešto opširnija bilješka o autoru.

Izvršni nakladnik monografije je Glosa d. o. o. iz Rijeke, a objavljivanje je omogućila Općina Baška. Monografiju su recenzirali generalni vikar Krčke biskupije mons. Franjo Velčić, profesor Teologije u Rijeci, područnog studija Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, i Tomislav Galović s Odsjeka za povijest i Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Kako ova monografija na ukupno 162 stranice teksta opremljena probranim slikovnim priložima ne bi bila samo rekapitulacija spoznaja iz povijesti svetišta, njoj su pridodana i svjedočanstva suvremenika (137–141) te literarni uradci (143–150), koji na sebi svojstven način pokazuju i potvrđuju čvrstu vjeru ovdašnjeg puka i njegovu bliskost s Majkom Božjom Goričkom, ali svih onih koje je životni put doveo do *Grada na gori* – do hodočasničkog svetišta Majke Božje Goričke na Gradu.

Tomislav Galović